

1

Η Ρίτα Ζάιντελ ξαναβρήκε τις αισθήσεις της, εκείνες τις τελευταίες αυγουστιάτικες μέρες του 1961, σ' ένα μικρό δωμάτιο νοσοκομείου, στην άκρη της πόλης. Αναδύεται αργά όχι από βαθύν ύπνο, αλλά από μια λιποθυμία. Καθώς ανοίγει τα μάτια της, είναι βράδυ και ο καθαρός άσπρος τοίχος αντανακλά λίγη φωτεινότητα. Εδώ βρίσκεται για πρώτη φορά, αλλά ξέρει αμέσως τι της συνέβη, σήμερα και παλιότερα. Επανέρχεται από πολύ μακριά μ' ένα ακαθόριστο αίσθημα μεγάλης απόστασης και μεγάλου βάθους. Η ανάδυσή της από το ατέλειωτο σκοτάδι στο λιγοστό φως γίνεται τώρα πολύ γρήγορα. Αχ ναι, η πόλη. Πιο περιορισμένα το εργοστάσιο, η αίθουσα συναρμολόγησης, εκείνο το σημείο πάνω στις ράγες, όπου έχασα τις αισθήσεις μου. Κάποιος λοιπόν είχε καταφέρει να σταματήσει τα δυο βαγόνια που από αριστερά και δεξιά έρχονταν κατά πάνω μου και με είχαν βάλει στόχο. Αυτή ήταν η τελευταία εικόνα.

Η νοσοκόμα πλησιάζει το κρεβάτι, έχει καταλάβει πως η κοπέλα συνήλθε και με μια παράξενα ήσυχη ματιά παρατηρεί το δωμάτιο, της μιλάει χαμηλόφωνα και φιλικά. «Είστε καλά» της λέει ενθαρρυντικά. Τότε γυρίζει η Ρίτα το κεφάλι της στον τοίχο κι αρχίζει να κλαίει, δε σταματάει ολόκληρη τη νύχτα κι όταν το άλλο πρωί την πλησιάζει ο γιατρός, δεν είναι σε θέση ν' απαντήσει.

Αλλά ο γιατρός δεν έχει ανάγκη να ρωτήσει, τα ξέρει όλα, είναι γραμμένα στην έκθεση του ατυχήματος. Η Ρίτα Ζάιντελ, φοιτήτρια, δουλεύει στο εργοστάσιο στις διακοπές των μαθημάτων. Είναι ασυνήθιστη σε μερικά πράγματα, παραδείγματος χάριν, στη θερμοκρασία των βαγονιών, όταν βγαίνουν από το στέγνωμα. Έτσι κι αλλιώς απαγορεύεται να δουλεύει κανείς μέσα στα βαγόνια με υψηλές θερμοκρασίες, αλλά και κανείς δεν μπορεί ν' αμφισβητήσει πως η δουλειά πιέζει. Η εργαλειοθήκη είναι βαριά, τριάντα, τριάντα πέντε κιλά, και η κοπέλα, αφού την κουβάλησε μέχρι τις ράγες, όπου οι εργάτες τοποθετούσαν τα βαγόνια, έχασε τις αισθήσεις της, καθόλου περίεργο, έτσι λεπτοκαμωμένη που είναι. Τώρα έχει μια κρίση κλάματος, το γνωρίζουμε κι αυτό.

Σοκ, λέει ο γιατρός και γράφει ηρεμιστικές ενέσεις. Μετά από κάμποσες μέρες όμως, όταν η Ρίτα ακόμα δεν αντέχει να της απευθύνουν το λόγο, αισθάνεται πιο αβέβαιος. Σκέφτεται ότι με μεγάλη ευχαρίστηση θα χαστούκιζε τον τύπο που έφερε αυτήν την όμορφη και ευαίσθητη κοπέλα σε τέτοιο χάλι. Τώρα ήταν σίγουρος πως μόνο ο έρωτας μπορούσε να καταβάλει έτσι μια τόσο νέα γυναίκα.

Η μητέρα της Ρίτας, που την έφεραν από το χωριό και στεκόταν αμήχανη μπροστά στην παράξενη κατάσταση της κόρης της, δεν μπόρεσε να τους δώσει καμιά πληροφορία. «Τα μαθήματα», είπε, «το σκέφτηκα αμέσως πως δε θ' αντέξει». Κανένας άντρας; Μπα, δεν ήξερε τίποτα. Ο προηγούμενος, ένας δόκτορας της χημείας, είναι εδώ και μισό χρόνο τώρα φευγάτος. Φευγάτος; Ρωτάει ο γιατρός. Ε, ναι, το 'σκασε, καταλαβαίνετε.

Στη Ρίτα φέρνουν λουλούδια: αστράκια, ντάλιες, γλαδιόλους, πολύχρωμες βούλες στις χλομές μέρες του νοσοκομείου. Κανένας δεν επιτρέπεται να πάει κοντά της, μέχρι που ένα βράδυ κάποιος άντρας μ' ένα μπουκέτο τριαντάφυλλα δε δέ-

χεται να φύγει άπρακτος. Ο γιατρός υποχωρεί, η επίσκεψη ενός μετανοημένου μπορεί να γιατρέψει μεμιάς όλο το κακό. Λίγα λόγια υπό την επίβλεψή του. Αλλά δε γίνεται λόγος γι' αγάπη ή συγνώμη, κάτι τέτοιο το καταλαβαίνει κανείς, έστω μόνο από τα βλέμματα. Για κάτι βαγόνια μιλάνε, που, μα το Θεό, τώρα πια δεν έχουν καμιά σημασία και πέντε λεπτά μετά ένας αξιοπρεπής αποχαιρετισμός. Ο γιατρός μαθαίνει ότι ήταν ο διευθυντής παραγωγής του εργοστασίου βαγονιών και βρίζει τον εαυτό του βλάκα. Αλλά δεν τον αφήνει το συναίσθημα πως αυτός ο νέος άντρας ξέρει για τη Ρίτα Ζάιντελ περισσότερα από τη μάνα της, περισσότερα κι απ' αυτόν τον ίδιο, το γιατρό, και τον καθένα από τους πολυάριθμους επισκέπτες που έρχονται τώρα ένας ένας. Πρώτα οι μαραγκοί της «ομάδας Έρμις», εναλλάξ και οι δώδεκα, έπειτα μια ξανθιά, μικροκαμωμένη κομμώτρια, φίλη της Ρίτας, και μετά τις διακοπές φοιτητές από την Παιδαγωγική Ακαδημία, πότε πότε και κοπέλες από το χωριό της Ρίτας. Πρέπει να αποκλείσουμε την υπόθεση ότι η άρρωστη ζούσε χωρίς φίλους.

Όσοι την επισκέπτονται, τη συμπαθούν, της μιλούν προστατευτικά, ψηλαφούν με τα βλέμματα το πρόσωπό της, που είναι βέβαια χλομό και κουρασμένο, αλλά όχι πια απαρηγόρητο. Τώρα κλαίει λιγότερο, τις περισσότερες φορές βράδυ. Θα γίνει κυρία των δακρύων της και, επειδή δεν είναι του χαρακτήρα της να χαϊδολογεί τον πόνο της, θα υπερνικήσει την απελπισία.

Δε λείει σε κανέναν ότι φοβάται να κλείσει τα μάτια της. Βλέπει ακόμα μπροστά της τα βαγόνια, το ένα πράσινο, το άλλο μαύρο, πολύ μεγάλα και τα δύο, που όταν τα σπρώξει κανείς κυλάνε πάνω στις ράγες αμετάκλητα, φυσικός νόμος της κατασκευής τους. Κι εκεί που θα συναντηθούνε, κείτεται αυτή, κείτομαι εγώ η ίδια.

Τότε αρχίζει πάλι να κλαίει.

Σανατόριο, λέει ο γιατρός. Αφού δε θέλει να ανοίξει την καρδιά της, ας κλάψει με την ησυχία της, να ηρεμήσει καλά, να φυτρώσει χορτάρι πάνω στην υπόθεση. Θα μπορούσε να ταξιδέψει με το τρένο, τόσο συνήλθε, αλλά το εργοστάσιο στέλνει αυτοκίνητο. Πριν φύγει, ευχαριστεί το γιατρό και τις νοσοκόμες που όλοι τη συμπαθούν, κι αν δε θέλει να διηγηθεί τίποτα, δικαίωμά της. Να πάει στο καλό.

Η ιστορία της είναι πολύ καθημερινή και σε μερικά σημεία για να ντρέπεται κανείς, σκέφτεται μόνη της. Άλλωστε τώρα πια τελείωσε. Αυτό που πρέπει ακόμα να υπερνικήσει, είναι ο επιτακτικός φόβος πως τα βαγόνια την έβαλαν στόχο τους.

2

Τον πρόσεξα αμέσως, όταν ήρθε πριν δυο χρόνια στο χωριό μας: ο Μάνφρεντ Χέρφουρτ. Έμενε σε μια συγγένισά του που δεν είχε μυστικά από κανέναν. Έμαθα λοιπόν πολύ γρήγορα, όπως κι όλοι οι άλλοι, ότι ήταν απόφοιτος της Χημείας κι ότι στο χωριό ήθελε να ξεκουραστεί μετά το διδακτορικό του, που το είχε πάρει με άριστα, το είδα και μόνη μου.

Αλλά αυτό έρχεται πιο ύστερα.

Όταν η Ρίτα, που έμενε με τη μητέρα και τη θεία της σ' ένα μικρό σπιτάκι στην άκρη του δάσους, έσπρωχνε νωρίς το πρωί το ποδήλατό της στον ανήφορο προς τη δημοσιά, ο χημικός στεκόταν κιόλας μισόγυμνος δίπλα στην τρόμπα πίσω από το σπίτι της ξαδέλφης του κι έριχνε κρύο νερό στο στήθος και την πλάτη του. Η Ρίτα κοίταζε εξεταστικά το γαλανό ουρανό και το καθαρό πρωινό φως κι αναρωτιόταν αν όλα αυτά μπορούσαν να προσφέρουν χαλάρωση στο κουρασμένο του κεφάλι.

Ήταν ευχαριστημένη με το χωριό της: σπίτια με κόκκινες στέγες σε μικρές ομάδες, δάσος και λιβάδια, χωράφια και ουρανός στις σωστές αναλογίες, όπως καλύτερα δε θα μπορούσε να το φανταστεί κανείς. Τα βράδια ένας ολόισιος δρόμος οδηγούσε από το σκοτεινιασμένο γραφείο της γειτονικής κωμόπολης κατευθείαν στην μπάλα του ήλιου που χαμήλωνε, ενώ τα χωριά βρισκόντουσαν δεξιά κι αριστερά από το δρόμο. Εκεί που το μονοπάτι διακλαδιζόταν προς το δικό της χωριό, στεκόταν ο χημικός δίπλα στη μοναδική, μαδημένη από τον αέρα, ιτιά, και πρόσφερε στο μαλακό βραδινό αεράκι τα κοντοκομμένα του μαλλιά. Η ίδια λαχτάρα οδηγούσε και την ίδια σ' αυτή τη δημοσιά που έβγαζε στον εθνικό δρόμο, κι αν θέλει κανείς σ' όλους τους δρόμους του κόσμου.

Όταν την έβλεπε να πλησιάζει, έβγαζε τα γυαλιά του και άρχιζε να τα καθαρίζει με την άκρη του πουκαμίσου του. Λίγο αργότερα τον έβλεπε να πηγαίνει αργά προς το σκοτεινό δάσος, μια μορφή αδύνατη με πολύ μακριά χέρια κι ένα λεπτό, σκληρό, αγορίστικο κεφάλι. Πολύ θα ήθελε να του ξεπατώσει την υπεροψία, να τον δει πώς είναι πραγματικά. Αυτό την ερεθίζει, θα το έκανε με ευχαρίστηση, με μεγάλη ευχαρίστηση.

Αλλά την Κυριακή το βράδυ, στην αίθουσα χορού του ξενοδοχείου, της φάνηκε μεγαλύτερος και σκληρότερος από ό,τι είχε φανταστεί και της κόπηκε το θάρρος. Ολόκληρο το βράδυ παρακολούθουσε πώς τη στριφογύριζαν οι νεαροί του χωριού. Άρχιζε ο τελευταίος χορός, είχαν κιόλας ανοίξει τα παράθυρα και καθαρές ριπές αέρα σκορπούσαν την αυλαία του καπνού πάνω απ' τα κεφάλια μεθυσμένων και ξεμέθυστων. Τώρα την πλησίασε επιτέλους και την οδήγησε στην πίστα. Χόρευε καλά, αλλά χωρίς να συμμετέχει, κοίταζε τα άλλα κορίτσια ολόγυρα και τα κουτσομπόλευε.

Η Ρίτα ήξερε ότι την άλλη μέρα, πολύ νωρίς, θα έφευγε για την πόλη του. Ήξερε ότι θα το καταφέρει να μην της πει

τίποτα, να μην κάνει τίποτα, αυτός είναι ο χαρακτήρας του. Η καρδιά της μαζεύτηκε από θυμό και φόβο. Ξαφνικά είπε μέσα στα κοροϊδευτικά και βαριεστημένα μάτια του, «είναι δύσκολο να γίνει κανείς σαν εσάς;»

Αυτός μισόκλεισε τα μάτια.

Χωρίς λέξη την πήρε από το χέρι και την οδήγησε έξω. Κατέβηκαν σιωπηλοί το δρόμο του χωριού, η Ρίτα έκοψε μια ντάλια που κρεμόταν έξω από ένα φράχτη· ένα πεφτάστρι έπεσε, αλλά η κοπέλα δεν ευχήθηκε τίποτα. Πώς θα μου το φανερώσει άραγε; Σκέφτηκε.

Στεκόντουσαν κιόλας στην πόρτα του κήπου της, πήγαινε με αργά βήματα ως την είσοδο του σπιτιού –αχ, πώς μεγάλωνε ο φόβος της με κάθε βήμα!–, ακουμπούσε κιόλας το χέρι στο χερούλι της πόρτας, που ήταν παγωμένο και αναίσθητο, όπως όλη η μοναχική ζωή της, και τότε αυτός είπε στη γυρισμένη πλάτη της, βαριεστημένα και κοροϊδευτικά, «θα μπορούσατε να ερωτευτείτε κάποιον σαν εμένα;»

«Ναι», απάντησε η Ρίτα.

Δεν είχε πια κανένα φόβο, ούτε τον ελάχιστο. Είδε το πρόσωπό του σαν φωτεινή κηλίδα στο σκοτάδι και ακριβώς έτσι έπρεπε κι εκείνος να βλέπει το δικό της. Το χερούλι ζεστάθηκε από το χέρι της μέσα σ' εκείνο το λεπτό που στέκονταν ακίνητοι. Εκείνος ξερόβηξε χαμηλόφωνα, γύρισε κι έφυγε. Η Ρίτα έμεινε εντελώς ήρεμη μπροστά στην πόρτα, μέχρι που έσβησαν τα βήματά του.

Τη νύχτα έμεινε άγρυπνη και το πρωί άρχισε κιόλας να περιμένει γράμμα του, κατάπληκτη για τη στροφή που είχαν πάρει τα πράγματα, αλλά όχι αβέβαιη για το πώς θα τελείωναν. Το γράμμα ήρθε μια βδομάδα μετά εκείνον το χορό. Το πρώτο γράμμα της ζωής της, ύστερα από όλα τα επίσημα γράμματα του γραφείου, που δεν την αφορούσαν.

«Καστανή μου δεσποινιδούλα», την ονόμαζε ο Μάνφρεντ

περιγράφοντας εξαντλητικά, με αυτοειρωνεία, όλα τα καστανά σημεία πάνω της, και πόσο διαφορετικά ήταν μεταξύ τους, έτσι ώστε κι αυτός, που εδώ και καιρό δεν τον εντυπωσίαζε τίποτα σ' ένα κορίτσι, είχε απορήσει από την αρχή.

Η Ρίτα, μόλις δεκαεννιάχρονη και συχνά ασύμφωνη με τον εαυτό της, γιατί δεν μπορούσε να ερωτευτεί όπως τα άλλα κορίτσια, δεν είχε ανάγκη να μάθει πώς διαβάζουν ένα τέτοιο γράμμα. Φάνηκε μεμιάς: τα δεκαεννιά της χρόνια, οι επιθυμίες, οι πράξεις, οι σκέψεις, τα όνειρα δεν υπήρξαν για τίποτε άλλο, παρά μόνο γι' αυτή τη στιγμή, για να προετοιμάσουν αυτό ακριβώς το γράμμα. Ξαφνικά μεγάλη πείρα ήταν παρούσα, που δεν την είχε μαζέψει η ίδια. Σαν όλα τα κορίτσια ήταν σίγουρη ότι καμία πριν απ' αυτήν και καμία μετά απ' αυτήν δε θα αισθανόταν αυτά που αισθανόταν τώρα η ίδια.

Στάθηκε μπροστά στον καθρέφτη. Είχε κοκκινίσει ως τις καστανές ρίζες των μαλλιών της και συγχρόνως χαμογελούσε μ' έναν καινούριο τρόπο συγκρατημένα, μ' έναν καινούριο τρόπο υπεροπτικά.

Ήξερε πως πολλά του άρεζαν πάνω της και θα του άρεζαν για πάντα.

3

Η Ρίτα ήξερε από τα πέντε της ότι κανείς πρέπει να είναι προετοιμασμένος για μια ξαφνική αλλαγή ολόκληρης της ζωής. Θυμάται θαμπά τα πρώτα παιδικά της χρόνια σ' ένα γαλάζιο και πράσινο μέρος με λόφους και το μάτι του πατέρα πίσω από ένα μαγκωμένο μεγεθυντικό φακό, το λεπτό πινέλο στο χέρι του που με επιδεξιότητα και γρηγοράδα ζωγράφιζε μικροσκοπικά σχέδια και στολίδια πάνω σε φλιτζανάκια του καφέ, από όπου η Ρίτα δεν είδε ποτέ κανέναν να πίνει.

Το πρώτο μεγάλο της ταξίδι έγινε σχεδόν συγχρόνως με το τέλος του πολέμου και την έστειλε ανάμεσα σε θλιμμένους και εξοργισμένους ανθρώπους μακριά από τα δάση της Βοημίας. Η μάνα της ήξερε για μια αδελφή του πατέρα σ' ένα χωριό της Κεντρικής Γερμανίας. Στην πόρτα της χτύπησαν λοιπόν κάποιο βράδυ σαν τους ναυαγούς. Και βρήκαν καταφύγιο, κρεβάτι και τραπέζι, ένα στενό δωματάκι για τη μάνα και μια ασπρισμένη σοφίτα για τη Ρίτα. Ας έλεγε η μάνα αδιάκοπα, εδώ δεν πρόκειται να μείνω ποτέ και με τίποτα – έμειναν, δεσμευμένες από τη γενική στέρηση και την ανόητη ελπίδα πως κάποια μέρα θα έφτανε σ' αυτό το μικρό, σίγουρο σπιτάκι μια είδηση από τον πατέρα που ήταν αγνοούμενος.

Καθώς μίκραινε η ελπίδα και στη θέση της μεγάλωνε η θλίψη και ύστερα η οδυνηρή ανάμνηση, περνούσαν και τα χρόνια. Η Ρίτα έμαθε σ' αυτό το χωριό να διαβάζει και να γράφει, έμαθε από τα ντόπια παιδιά να μπαينوβγαίνει στο παιχνίδι με τα στιχάκια και να δείχνει το θάρρος της μέσα στο ποταμάκι. Στη θεία, τη στερημένη και ακριβοδίκαιη, την αλυσοδεμένη σ' αυτό το σπιτάκι, η ζωή αρνήθηκε και τη μεγάλη ευτυχία και τη μεγάλη δυστυχία, της ρούφηξε κάθε σπίθα μιας λαχτάρας, στο τέλος έσβησε ακόμα και τη ζήλια για τους άλλους. Επέμενε στο δικαίωμα ιδιοκτησίας των δύο δωματίων και της σοφίτας, αλλά αγαπούσε με το δικό της τρόπο το παιδί.

Να μοιράζεται τη θέση στην κουζίνα και την αγάπη του παιδιού της κόστιζε στη μάνα μεγαλύτερη δύναμη, από ό,τι άφηνε τη Ρίτα να καταλάβει.

Αυτή πάλι ήταν βολική και ανοιχτόκαρδη κι όλος ο κόσμος την αγαπούσε, όλος ο κόσμος νόμιζε πως τη γνωρίζει. Αλλά για ποιο πράγμα χαιρόταν και για ποιο υπέφερε πραγματικά, αυτό δεν το έδειχνε σε κανέναν. Ο νεαρός δάσκαλος, που ήρθε λίγο αργότερα στο χωριό, είδε ότι συχνά ήταν μόνη της. Της έδινε βιβλία και την έπαιρνε μαζί του στις εκδρομές

που έκανε στα περίχωρα. Ήξερε καλά πόσο της κόστισε αργότερα ν' αφήσει το σχολείο και να πάει σ' εκείνο το γραφείο. Αυτή όμως επέμεινε πεισματικά στην απόφασή της. Εξαιτίας της είχε δουλέψει η μάνα στα χωράφια και μετά στο εργοστάσιο υφασμάτων, τώρα που ήταν πια άρρωστη, είχε σειρά η κόρη να τη φροντίσει. «Θα σου πέσει πολύ βαρύ», είπε ο δάσκαλος και ήταν πολύ θυμωμένος μαζί της.

Η Ρίτα ήταν τότε δεκαεφτά χρονών. Το πείσμα είναι καλό, όταν πρέπει κανείς να πολεμήσει τον εαυτό του, αλλά δεν αντέχει αιωνίως. Άλλο είναι να πάρεις θαρραλέα μια δυσάρεστη απόφαση, να κάνεις έστω μια θυσία, και άλλο να κάθεσαι μετά μέρα με τη μέρα σ' αυτό το στενό γραφείο, μόνη. Γιατί, μια μεγάλη ασφάλεια πόσους υπαλλήλους θα χρειαζόταν για ένα τόσο μικρό επαρχιακό υποκατάστημα; Ήταν πραγματικά κάτι άλλο να γράφει καθημερινά σειρές αριθμών σε ατέλειωτες λίστες, υπενθυμίζοντας πάντα με τα ίδια λόγια στους κακοπληρωτές τις υποχρεώσεις τους. Βαριεστημένα έβλεπε να έρχονται αυτοκίνητα, και στο γραφείο της να κατεβαίνουν προϊστάμενοι που τότε την επαινούσαν και πότε την επέκριναν – πάντα οι ίδιοι. Βαριεστημένα τους έβλεπε και να φεύγουν.

Ο νεαρός και χλομός, ο ενθουσιώδης δάσκαλος είχε ενισχύσει τις απαιτήσεις της από τη ζωή: περίμενε εξαιρετικά πράγματα, εξαιρετικά γεγονότα και εμπειρίες. Ολόκληρη η χώρα βρισκόταν σε εγρήγορση και διάθεση αλλαγής – αυτό βέβαια δεν έπεσε και τόσο στην αντίληψή της, γιατί δεν ήξερε την προηγούμενη κατάσταση – αλλά πού θα βρισκόταν κάποιος που θα τη βοηθούσε να μεταφέρει ένα ελάχιστο μέρος αυτού του μεγάλου κύματος στη δική της, τη μικρή αλλά τόσο σημαντική ζωούλα; Ποιος θα της έδινε τη δύναμη να διορθώσει μια κακή, τυφλή σύμπτωση; Άρχιζε κιόλας με τρόπο να παρατηρεί πάνω της σημάδια προσαρμογής στο μονότονο

πρόγραμμα των ημερών της.

Φθινοπώριασε πάλι. Για τρίτη φορά έβλεπε τα φύλλα της ψηλής, διπλής φλαμουριάς να πέφτουν μπροστά στα παράθυρα του γραφείου της. Καμιά φορά η ζωή αυτών των δέντρων τής φαινόταν πιο οικεία από τη δική της ζωή. Συχνά σκεφτόταν, απ' αυτό το παράθυρο δεν πρόκειται ποτέ να δω κάτι καινούριο, και μετά δέκα χρόνια ακόμα το αυτοκίνητο του ταχυδρομείου θα σταματάει στις δώδεκα ακριβώς εδώ μπροστά, τα δάχτυλά μου θα γεμίζουν σκόνη και θα πλένω τα χέρια μου, ακόμα πριν σκεφτώ ότι πρέπει να πάω να φάω.

Η Ρίτα δούλευε τη μέρα και τη νύχτα διάβαζε μυθιστορήματα, κι ένα αίσθημα απώλειας απλωνόταν μέσα της.

Τότε συνάντησε τον Μάνφρεντ και μεμιάς ξεχώρισε πράγματα που ως τότε δεν είχε δει. Φέτος τα δέντρα έχασαν τα φύλλα τους μέσα σ' ένα πυροτέχνημα χρωμάτων και το ταχυδρομικό αυτοκίνητο καθυστερούσε καμιά φορά για μερικά τρομαχτικά λεπτά. Μια σταθερή και σίγουρη αλυσίδα από σκέψεις και λαχτάρες την έδεσε πάλι με τη ζωή. Αυτό τον καιρό άντεχε να μη δει τον Μάνφρεντ ακόμα και βδομάδες ολόκληρες, δε βαριόταν πια.

Ύστερα έγραψε πως θα ερχόταν τα Χριστούγεννα. Η Ρίτα τον περίμενε στο σταθμό, αν και της το είχε απαγορέψει.

«Αχ», είπε, «η καστανή δεσποινιδούλα με τον καφετί γούινο σκούφο, όπως στα ρωσικά μυθιστορήματα».

Έκαναν μερικά βήματα ως τη στάση του λεωφορείου και στάθηκαν μπροστά σε μια βιτρίνα. Ήταν φανερό: στα γράμματα μπορεί κανείς να μιλάει στον πληθυντικό με τον άλλον και να δείχνει οικειότητα, αλλά αυτό δε γινόταν στη ζωντανή επαφή.

«Βλέπετε», της είπε επιτέλους –και για μια στιγμή την άρπαξε ένας φόβος πως ίσως τώρα κιόλας μπορούσε να τον είχε απογοητέψει– «ακριβώς αυτό ήθελα να αποφύγω, να στέ-

κεται κανείς μέσα στο λασπωμένο χιόνι, να κοιτάζει ποτιστήρια και παιδικές μπανιέρες και να μην ξέρει τα παρακάτω».

«Μα γιατί;» είπε η Ρίτα, που μάθαινε εκπληκτικά γρήγορα όταν ήταν μαζί του. «Θ' αφήσουμε το μυθιστόρημα να κυλήσει».

«Πώς;» ρώτησε εκείνος ανυπόμονα.

«Παραδείγματος χάριν, η ηρωίδα λέει στον ήρωα: έλα, θ' ανεβούμε στο γαλάζιο λεωφορείο, αυτό που μόλις στρίβει από τη γωνία. Μετά θα σε πάω σπίτι μου στους δικούς μου, που ακόμα δεν ξέρουν τίποτα, και πρέπει να μάθουν ότι υπάρχουνεις για να σε καλέσουν για τη χριστουγεννιάτικη χήνα. Αρκετή δράση για μια μέρα;»

Στη βιτρίνα συνάντησε το βλέμμα του. «Αρκετή», είπε εκπληκτος, «υπεραρκετή, τα είπες πολύ ωραία».

Γέλασαν λιγάκι και μετά ανέβηκαν στο γαλάζιο λεωφορείο που σταμάτησε μπροστά στη βιτρίνα, και η Ρίτα τον έφερε στην ξαδέλφη του κι αυτός τη συνόδεψε στη μάνα της και τη θεία της, που δεν είχαν καν ιδέα ότι ο νεαρός υπάρχει και που τον παρατήρησαν σιωπηλές λεπτά ολόκληρα. Πολύ ανδροπρεπής, σκέφτηκε η θεία, αλλά μεγάλος για το παιδί μας. Ένας δόκτορας της χημείας, σκέφτηκε η μητέρα, άμα την πάρει, ξένοιασε πια στη ζωή της κι εγώ μπορώ να πεθάνω ήσυχη. «Θα έρθετε τα Χριστούγεννα για την ψητή χήνα;» ρώτησαν και οι δύο συγχρόνως.

Όταν ξαναθυμάται η Ρίτα σήμερα: Χριστούγεννα στο χιονισμένο χωριουδάκι –γιατί την παραμονή χιόνισε, καθώς ταιριάζει στην εποχή– και τους δυο τους να πηγαίνουν αγκαζέ στον άδειο κεντρικό δρόμο του χωριού, τότε αναρωτιέται, αισθάνθηκα ποτέ άλλοτε έτσι, θα ξανααισθανθώ κάποτε πάλι έτσι; Τα δυο μισά της γης ταίριαζαν ακριβώς μεταξύ τους και πάνω στη ραφή κάναμε εμείς τη βόλτα μας, σαν να μην ήταν τίποτε.

Μπροστά στην πόρτα της ο Μάνφρεντ έβγαλε από την

τσέπη του ένα λεπτό ασημένιο βραχιολάκι και της το έδωσε, πιο αδέξια από ό,τι ως τώρα το είχε κάνει με άλλες κοπέλες. Η Ρίτα είχε κιόλας καταλάβει πως εκείνη θα έπρεπε να είναι πάντα η πιο επιδέξια. Τράβηξε τα χέρια της από τα χοντρά μάλλινα γάντια που έπεσαν στο χιόνι, και τα ακούμπησε στα κρύα μάγουλα του Μάνφρεντ. Εκείνος έμεινε ακίνητος κοιτάζοντάς την, «ζεστή και μαλακιά και καστανή», είπε και φύσηξε τα μαλλιά από το πρόσωπό της. Το αίμα ανέβηκε στα μάτια του και κοίταξε αλλού.

«Κοίταξέ με», τον παρακάλεσε σιγανά.

«Έτσι;» ρώτησε εκείνος.

«Έτσι», απάντησε η Ρίτα.

Το βλέμμα του την πέτυχε σαν κεραυνός. Ολόκληρη τη βραδιά έπρεπε να κρύψει ότι τα χέρια της έτρεμαν κι όταν εκείνος το κατάλαβε και χαμογέλασε, του κάκιωσε αν και αισθανόταν την ανάγκη να τον βλέπει συνέχεια. Ήταν λίγο παραπάνω ζωηρή από το συνηθισμένο, αλλά η μάνα και η θεία είχαν πια ξεχάσει πώς προσπαθεί μια κοπέλα να κρύψει έναν πιεστικό έρωτα, νοιάζονταν περισσότερο για την επιτυχία του ψητού.

«Καλή επιτυχία στις εξετάσεις σας», είπε η μητέρα όταν αργότερα ύψωσαν τα ποτήρια, «να πάνε όλα καλά!» «Στην υγεία των γονέων σας», ευχήθηκε η θεία που ως τώρα είχε μάθει πολύ λίγα για το νέο άντρα.

«Ευχαριστώ», απάντησε στεγνά εκείνος. Η Ρίτα θα μπορούσε και σήμερα ακόμα να γελάσει με τα μούτρα του, ήταν είκοσι εννιά χρονών και δεν προσφερόταν με κανένα τρόπο για το ρόλο του καλού γαμπρού, είπε λοιπόν: «την περασμένη νύχτα ονειρεύτηκα ότι τάχα γιορτάζαμε Χριστούγεννα στο σπίτι. Ο πατέρας μου σήκωσε το ποτήρι του και ήπια στην υγεία μου. Τότε, λέει, εγώ –στο όνειρο– πέταξα στον τοίχο όσα πιάτα και ποτήρια μπόρεσα να πιάσω στα χέρια μου».